

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА IX

БРОЈ 9

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

THE SASA LIBRARY FORUM

YEAR IX
VOLUME 9

Accepted on December 25th 2020, at the 8th meeting of the SASA
Department of Language and Literature

Editor-in-chief
academician
MIRO VUKSANOVIĆ

BELGRADE
2021

ISSN 2335-0121

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА IX

БРОЈ 9

Примљено на 8. скупу Одељења језика и књижевности
од 25. децембра 2020. године

Уредник
академик
МИРО ВУКСАНОВИЋ

БЕОГРАД
2021

© Српска академија наука и уметности, 2021

Трибина Библиотеке САНУ основана је да приказује јавности нове књиге чланова САНУ, нова издања САНУ и њених института, из свих области наука и уметности. Први уредник Трибине био је академик Никша Стипчевић, управник Библиотеке САНУ од 1991. до 2011. године. Од октобра 2011. године уредник Трибине је академик Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.

Годишњак Трибина Библиотеке САНУ покренут је 2013. године. У првом броју донет је целовит преглед приказаних књига у Салону САНУ од 1991. до јуна 2011. године, а потом, у хронолошком низу, текстови казани на Трибини од новембра 2011. до краја 2012. године. У другом броју штампани су текстови са Трибине из 2013. године. У трећем броју објављени су текстови са Трибине из 2014. године. У четвртом броју су текстови са Трибине из 2015. године. У петом броју су текстови са Трибине из 2016. године. У шестом броју су текстови са Трибине из 2017. године. У седмом броју су текстови са Трибине из 2018. године. У осмом броју су текстови са Трибине из 2019. године. У деветом броју су текстови са Трибине из 2020. године.

Прилози се објављују без измена. Дати су наслови где их није било на саопштењима.

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ
28. I 2020 – 3. XI 2020.

Уредник
академик Миро Вуксановић

Стручне сараднице
Биљана Јоцић
Стасја Церовић

САДРЖАЈ

<i>Изабрane њесме : (1953–2017) / Љубомир Симовић . . . . .</i>	9
<i>Свејтомир Арсић Басара / [аутори њексћова Оља Јеврић, Никола Мирков, Зоран Маркуи ... и др.] . . . . .</i>	31
<i>Свејтомир Арсић Басара : рагови 1998–2018 / [аутори њексћова Никола Кусовац, Оља Јеврић, Никола Мирков ... и др.] . . . . .</i>	31
<i>Зборник са научној скуја њоводом њедесетћ година од смртћи академика Милућина Радовановића / уредници Радомила Пејћановић, Драћослав Маринковић . . . . .</i>	41
<i>Крићичка лисћа врста васкуларне флоре Србије. 1, Lycopodiopsida, Polypodiopsida, Gnetopsida, Pinopsida и Liliopsida / [Марјан Никетћић, Гордана Томовић] ; уредник Владимир Сћевановић . . . . .</i>	41
<i>До фисије, о фисији и о уранијуму / Шћейан С. Миљанић, Јелена Радић-Перић, Миљенко Перић ; уредник Владимир Сћевановић . . . . .</i>	41
<i>Периодизација нове срћске књижевностћи : њоводом 150. годишњице рођења Павла Појовића (16. IV 1868 – 4. VI 1939) / уредник Злаћиа Бојовић . . . . .</i>	63
<i>Јужнословенски филолоћ. Књ. 75, св. 1 / главни уредник Рајна Драћићевић . . . . .</i>	63

<i>Српски дијалектолошки зборник. Књ. 65/2, Речник говора Лужнице / Љубисав Ћирић ; главни уредник Слободан Ремешић . . . . .</i>	<i>63</i>
<i>Краљевство и архиепископија у српским и поморским земљама Немањина : шемањски зборник у часи 800 година пролашења краљевства и аутокефалне архиепископије свих српских и поморских земаља / уредници Љубомир Максимовић, Срђан Пиривајрић . . . . .</i>	<i>79</i>
<i>Државни поредак : суверенитет у времену глобализације : зборник / уредник Александар Косић . . . . .</i>	<i>95</i>
<i>Зборник радова Византолошког института. Књ. 55 и 56 / уредници Љубомир Максимовић, Бојана Крсмановић . . . . .</i>	<i>107</i>
<i>„Е, е, шта је то?“ : евнуси у војном врху византијског царства : (780–1025) / Бојана Крсмановић . . . . .</i>	<i>107</i>
<i>Владимир Д. Ласкарев – животи и дело : поводом 150 година од рођења / уредници Видојко Јовић, Мери Ганић . . . . .</i>	<i>121</i>
<i>Стеван Бошковић – животи и дело : поводом 150 година од рођења / уредници Видојко Јовић, Саша Бакрач . . . . .</i>	<i>121</i>
<i>Геохазард у Србији у 21. веку : знање је најбољи бедем против сихије / уредник Владица Цвејковић . . . . .</i>	<i>121</i>
<i>Одабрана поглавља из урологије / главни уредник Јован Б. Хаџи-Ђокић ; коуредници Миодраг Ж. Аћимовић, Драгослав Т. Башић . . . . .</i>	<i>131</i>
<i>Стефан Немања – претходници Симеон Мироточиви : зборник радова у два тома / уредник Милан Радујко . . . . .</i>	<i>141</i>
<i>Именик аутора, уредника и говорника . . . . .</i>	<i>155</i>

Државни поредак : суверенитет у времену глобализације : зборник / уредник Александар Костић. – Београд : САНУ, 2019

Говорили: академик Владимир С. Костић
академик Коста Чавошки
академик Александар Костић

У Београду, уторак 22. септембар 2020. у 13 часова

НА ИСТОМ МЕСТУ, ОПЕТ

Уважени часници, чланови и гости САНУ, са захвалношћу што сте опет, у задатим приликама, на овом свечаном месту, с књигом у средишту, међу нама, отварамо 167. Трибину Библиотеке Српске академије. Овај сусрет требало је да имамо у марту ове године, али је одложен, свуда се зна због чега. Надамо се да ћемо поново седети ближе једни другима и да то неће бити ризично.

Данас приказујемо пети, завршни зборник радова са скупа о државном поретку, као што смо раније приказали зборнике радова о култури, просвети, науци и економији, сваки из циклуса о стратешком развоју Србије. Тако смо поступили и са књигама других циклуса предавања, организованих у претходних пет година. Из таквих активности природно је дошла одлука Председништва САНУ да имамо Академијски одбор за српско питање, да тај Одбор настави, подстакне и још боље, обухватније, размотри теме од животног значаја за Србе, некад и сад, данас и сутра, било где да јесу. Ова напомена је неопходна, јер истиче истину да Српска академија у континуитету обавља послове од националног значаја, академским начином, научно, а не дневнополитички.

На таквом трагу ће бити и реч председника САНУ академика Владимира С. Костића и реч академика Косте Чавошког, секретара Одељења друштвених наука, и академика Александра Костића, уредника књиге коју приказујемо.

(Реч уредника)

М. В.

Владимир С. Костић

ПОЗДРАВНА РЕЧ

Пре неких 7–8 година, у једној од башта испред Српске академије наука и уметности (САНУ), академик Александар Костић, у својству председника Одбора за филозофију и друштвену теорију, започео је разговор о својој идеји да се сваке године у САНУ одржи конференција специфично посвећена једној од 5 кључних области нашег живота и то по редоследу који наводим: образовање, наука, култура и уметност, економија и државно уређење у нас. И да после сваке остане писани траг у облику монографије. Међутим, није му била идеја да се након првог петогодишњег циклуса прогласи крај посла: напротив, идеја је била да се након једног, одмах, по истом редоследу, обнавља нови циклус и тако редом, доклегод нам поглед допире у будућност, са идејом да неки знатижељник и након више деценија буде у прилици да види шта су људи окупљени око Академије мислили у континуитету, тачније у петогодишњим интервалима, о (да поновим): образовању, науци, култури и уметности, економији и државном уређењу у нас.

Није најјасније да ли данас промовишемо монографију са скупа о друштвеном поретку, или је заправо само наглашавамо као последњу у следу од пет монографија – писана потврда да се у овом значајном напору, барем у првом кругу, није поклекло. Данашња промоција је коначно који краси први део посла. Јер други циклус почиње већ у новембру, на исти начин као и први, конференцијом о образовању. Очито, ради се о самообнављајућем послу, а својеврсном интелектуалном регретити мобиле, уз наду да данашње окупљање не схватамо као прославу или тренутак за честитање, већ могућност да ослушнемо и констатујемо да машина срећом, још није стала.

Да бисмо сасвим оквирно дефинисали обим овог посла, навешћу да је у првој монографији, *Образовање – развојни поштенцијал Србије*, 11 аутора написало 9 чланака, док је још 56 колега узело учешће

у округлом столу и анкети. У другој монографији по реду, *Наука – сīтање, сīраїшеїје, йерсїекїива*, 10 аутора је написало 9 опширних анализа, док је још 25 учествовало у округлом столу (ови доприноси су такође штампани). У трећој свесци, *Кулїура – основа државної й националної иденїиїеїа*, 20 аутора је написало 20 поглавља. Исти број аутора, 20, написао је 14 поглавља у монографији *Економија – зайосленосї и рад у Србији у 21. веку*. Коначно, у последњој по редоследу, *Државни йоредак – суверениїеїї у времену їобализације*, још 16 аутора огледало се у исто толико глава. То једноставно значи да је укупно детаљно обрађено најмање 68 проблема из ових 5 целина и да је учешће у том послу узело 158 стручњака.

И сада поново покрећемо карусел. Велика је предност оних нових десетина аутора по разним питањима који ће након првог, у следственим циклусима моћи да погледају шта се то догађало и шта се то мислило пре само 5 година, односно да ли смо за тих 5 и више година уопште одмакли у неком правцу.

Наравно, није злонамерно питање колики је домет и утицај ових конференција, око којих се по правилу окупљао бројан и озбиљан свет. Не знам! Понекад са тугом мислим да се туђа промишљања овде дочекују углавном упадљивом и речитом незаинтересованошћу – али, није тако. Докле год ова кућа пружа простор за размену мишљења и ставова неких забринутих и компетентних људи, чак и када је одјек слаб, има оправдања за те наше покушаје. А то што се понекад растужимо над њиховом претпостављеном узалудношћу, нека то остане на трагу Шелингове дилеме зашто мишљење растужује. Ми немамо простора за претенциозност: помислимо ли да промишљајући ових 5 категорија изговарамо само велике мисли, које теже свеобухватности, заплешћемо се у напрегнутост таквих илузија, које у својој препотентности носе са собом и нешто од карикатуралног, трунку властите пародије. У радовима ових скупова инсистирало се и на оном пожељном нивоу егзактности, на бројкама које су сликовито подржавале начелне ставове. За наше циљеве чини ми се да је довољно ако се за трен одмакнемо од преовладавајућег идеолошко-политичког тренутка и притиска у ових 5 области, ако успемо да посејемо сумње и омогућимо аутономно мишљење. Наравно, када са искуством које имамо не бисмо знали да то уопште није лако! И да нас они који о овој кући и њеним напорима не знају ништа неће поново питати: шта ви уопште радите? Данас са уверењем можемо одговорити: „многа, многа тога“, уз признање кривице да велику већину својих ставова пошто их изрекнемо, још артикулисаније саопшtimo у писаној форми, чин који се у нашој „усменој приповедачкој традицији“ не само не препознаје већ, понекад се бојим, и

не прашта. Али, на крају, да САНУ искористи ову трибину да објави: идемо даље!

Коста Чавошки

ДРЖАВНА СУВЕРЕНОСТ У ВРЕМЕНУ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

Овај зборник радова проистекао је из последњег од пет научних скупова у оквиру циклуса „Стратешки правци развоја Србије у XXI веку“. И заиста, питање државне суверености је стратешко питање у времену глобализације у којем су привредни и технолошки напредак укинули просторне и временске границе.

Сувереност као битно својство државе први је 1576. године означао Жан Боден, што наравно не значи да пре тога праве, а нарочито велике и моћне државе нису биле суверене и кад тог израза није било. Показало се да сувереност не може бити само *йравни* него мора бити и *йолийички* феномен. Да би и средње и мале државе биле колико-толико суверене, није довољна биполарност него је нужна и мултиполарност, то јест каква-таква равнотежа већег броја држава, тако да ни једна од њих нема претежну, односно надмоћну улогу. Управо се таква мултиполарност појавила после Вестфалског мира из 1648. године.

После Другог светског рата рекло би се да су, са становишта Повеље Уједињених нација, све државе, и највеће и најмање, суверене и независне. Једно је, међутим, формално правни, а нешто сасвим друго стварни светски поредак који почива на односу снага, а тиме и начелу да „јачи слабије квачи“. То наравно не значи да су потпуно одбачене одредбе Повеље Уједињених нација о правној једнакости и суверености свих држава света и забрани претње силом и употребе силе против независних држава. Сви, бар на речима, сматрају да су оне и даље на снази, али се пристрасним и произвољним тумачењем не само заобилазе него и газе. На то уверљиво указују скоро сви писци петнаест и занимљивих и вредних прилога у овом зборнику од којих ћу, због ограниченог времена, само неке приказати.

Тако се, по Драгану Симеуновићу, национални суверенитет угрожава на војном, политичком и економском плану, а данас се и те како може говорити и о угрожености националног суверенитета и на културном плану. Порицање државног суверенитета постојало је и у оквиру теорије о „условном“ или ограниченом суверенитету, која је први пут изложена зарад оправдања војне интервенције чланица Варшавског уговора 1968. године у Чехословачкој. По овој теорији, су-

вереност социјалистичких држава је ограничена општим интересима земаља са социјалистичким уређењем. Напоследку Симеуновић упозорава да је савремени проблем у томе што глобализација снажно промовише демократију, док је губљење суверености и независности само по себи порицање демократије.

Посебну пажњу заслужује прилог Бориса Кривокапића о државној суверености и међународном праву у ери глобализације. По њему, сувереност држава почела је да се круни чим је настала, чему данас нарочито доприносе теорије о ограниченом суверенитету. Један број писаца своје указивање на превазиђеност суверености држава везује за уску област којом се баве – заштиту људских права, очување животне средине и спречавање климатских промена, борбу против међународног тероризма и обезбеђење слободе кретања финансија, робе и услуга. Други, међутим, тврде да је сувереност у начелу непримерена односима у XXI веку у којем свет постаје једно глобално друштво. Томе нарочито доприносе теорије о тзв. хуманитарној интервенцији, која би требало да буде дозвољени изузетак од забране употребе силе у међународним односима. Стога Србија мора истрајати у заштити и своје и суверености других држава, и то како из начелних и моралних и правних разлога тако и због тога што је то у њеном најбољем интересу.

Слободан П. Орловић се у свом раду бави угроженошћу територијалног интегритета и суверености Републике Србије. По његовом казивању, једностраном сецесијом тзв. Косова српски уставни поредак се нашао на попришту сукоба двају међународних начела – територијалног интегритета и права народа на самоопредељење, с тим што је овде погрешно говорити о народу, пошто је реч о националној мањини. Ово је претходила противправна агресија Атлантског пакта, после које је Србија (и тадашња СР Југославија) изгубила фактичку сувереност над својом јужном покрајином. Орловић закључује да се политичко право на (екстерно) самоопредељење не може остварити без кршења територијалног интегритета међународно признате државе.

Рајко Кузмановић се позабавио, после Косова и Метохије, најтежим статусним и политичким питањем на подручју бивше Југославије. Реч је о унутрашњем устројству вишенационалне Босне и Херцеговине у којој живе три различита државотворна народа. Зато Босна и Херцеговина не може бити унитарна и држава једног народа, већ се мора изградити на компромису, мора да буде децентрализована и федерална – држава у којој ће сваки од трију народа имати пуну заштиту и самосталност у оквиру те и такве Босне и Херцеговине. Штавише, због своје етничке различитости Босна и Херцеговина не може бити

класична грађанска држава у којој ће се, на целој њеној територији, доносити одлуке по принципу један човек – један глас, јер би то водило класичној мајоризацији од стране бројнијег народа. Такође су одлукама високог представника и Уставног суда БиХ умањене надлежности ентитета, нарочито Републике Српске. Високи представник је наметнуо око 1700 својих одлука и решења, којима су извршене многе промене Устава и закона. Тако је својим одлукама уклонио са положаја више од сто српских званичника, међу којима су посланици, одборници и начелници општина, па чак и један председник Републике Српске.

У свом занимљивом прилогу Будимир Кошутић показује да Савезна Република Немачка није била суверена када је 1949. године доносила свој Основни закон (устав). Виши од Основног закона био је Окупациони статут, према којем су окупационе силе и даље вршиле највишу власт у Немачкој. Након уједињења Источне и Западне Немачке поставља се питање да ли је уједињена Немачка постала суверена држава, равноправна с негдашњим окупационим силама. И јесте и није. Мировни уговор није закључен. Замењен је Уговором о коначном решењу у односу на Немачку (*Treaty on the final settlement with respect to Germany*). Ступањем на снагу тог уговора у марту 1991. године, Савезна Република Немачка постала је још једном суверена. Постоје ли недостаци те суверености и како се они изражавају у унутрашњој и спољној политици ове државе? Постоје. То је присуство страних трупа на њеној територији, што је последица изгубљеног рата.

Посебно треба поменути рад Томаша Корхеца, како због његове свеобухватности тако и због његове непристрасности. Реч је о великим новинама у политици Мађарске према Мађарима у Србији, које су довеле до значајних промена у троуглу држава домаћин – национална мањина – матична држава. Институт масовног двојног држављанства који, за разлику од Словачке, Украјине и Црне Горе, Србија никада до сада није оспорила, укључивање двојних држављана у политички живот Мађарске и нови систем финансијске подршке које Мађарска обезбеђује Мађарима ван својих граница, представљају значајне новине у политици Мађарске према прекограничним Мађарима. Као резултат ових нових мера, Мађари у Војводини су масовно прихватили држављанство Мађарске и све више и активније се укључују у политички живот Мађарске, док се с друге стране јавља све већа пасивност и незаинтересованост војвођанских Мађара за политички живот у Србији. Иако ова нова политика није довела до повећања наталитета Мађара у Војводини, она их је навела да масовно излазе на мађарске изборе, пружају подршку ФИДЕС-у и буду више привржени мађарском језику и култури.

Позивајући се на Канта, Владимир Н. Цветковић изводи закључак да се пожељни „вечни мир“ као тешко остварива могућност може постићи само сарадњом између држава, који у начелу искључује сваку употребу насилних средстава, како економских тако и војних, укључујући и наметање наводно пожељног погледа на свет. Свака држава има право на независност, слободни развитак, властити унутрашњи поредак и очување традиције. Наметање неких посебних интереса споља или активно уплитање у унутрашње послове неке државе ради промене њеног унутрашњег уређења, сматра се погрешним, штетним и недозвољеним. Кант је веровао да је могућно непрестано приближавање вечном миру, иако је врло добро знао да је рат „исувише добро накалемљен на људску природу“. Државна сувереност, по Владимиру Н. Цветковићу, иначе није могућна уколико постоји само једна суперсила. Отуда, како је бледео јединствени центар моћи, тако је и почела да оживљава сувереност других држава. Мултиполарни свет изнова постаје чињеница у међународним односима, па се због тога и државна сувереност озбиљније уважава.

Овај зборник радова садржи неколико прилога о уставотворној власти у ери глобализације. Тако се, по Ирени Пеић, отвара питање легитимности и могућности да се моћ народа, традиционална Русоова општа воља, остварује сагласно изборним начелима државне суверености. Зато се и појавила потреба преиспитивања класичне теорије о уставотворној власти као изворној власти, која обезбеђује деловање државе у границама права, а уз сагласност грађана као изворних носиоца власти. Овај проблем постаје очигледан у процесу глобализације међународног поретка у којем грађани, као носиоци власти, нису позвани да се, непосредно или посредно, изјасне о доношењу правила, а од њих се очекује да их се придржавају. У том погледу отварају се два значајна питања о савременим токовима у уставној држави: прво, о нарастајућем „глобалном конституционализму“ и друго, о одбрани „државног конституционализма“. Док се у погледу првог преиспитује пракса и „право“ наднационалних организација на основу демократских начела, у погледу другог захтева се јачање „легитимне супрематичке уставне демократије“ и учвршћење положаја државе као кључног чиниоца међународног права. У сваком случају, границе у којима се кретала уставотворна власт значајно су се промениле под утицајем нових токова конституционализације на националном и међународном плану. Стога се данас говори о постнационалном конституционализму који је производ савременог доба у којем је западни модел устава преовладао крајем прошлог века, а потом запао у својеврсну кризу јер је међународна разина одлучивања постала доминантна и утицајна.

Поред Ирене Пеић и Владан Петров поставља питање шта је остало од суверености уставотворца. Притом он полази од једне од најбољих дефиниција устава садржане у француској декларацији човека и грађанина из 1789. године: „Свако друштво у којем није обезбеђена гаранција права, нити утврђена подела власти, уопште нема устав“ (члан 16). По Петрову, уставотворна власт је и данас позитивним правом неограничена и изворна, односно само таква се може назвати правом уставотворном влашћу. То је власт државе и народа у држави. Од уставотворне власти остало је онолико колико је то било на почетку, са појавом првих писаних чврстих устава с краја XVIII и почетком XIX века. У том духу Петров закључује да суверена власт Србије не припада актуелним носиоцима власти, нити спољним центрима политичке моћи, ко год да су они, већ држави и њеном народу, односно грађанима. Једино држава и њени грађани могу да „поклоне“ или „предају“ део своје територије и да се одрекну свог уставног идентитета зарад неког вишег циља.

У свакој озбиљној држави одговарајуће установе се баве стратешким питањима. У нашој земљи тиме се бави и наша Академија. Читалац овог зборника ће лако сазнати због чега у модерном времену велики број држава није уистину суверен. А и наша држава је, нажалост, међу њима, јер је важан део њене територије под окупацијом.

Александар Костић

О ЦИКЛУСУ

„СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА СРБИЈЕ У XXI ВЕКУ“

Зборник под насловом *Државни поредак: суверенитет у времену глобализације* садржи радове са последњег скупа у оквиру циклуса „Стратешки правци развоја Србије у XXI веку“. Њиме је затворен први круг овог циклуса који обухвата пет кључних области сваког просперитетног друштва: образовање, науку, културу, економију и државни поредак. Свакој од ових области посвећен је посебан скуп после кога је објављен зборник радова. Идеја о организовању оваквог циклуса у оквиру Одбора за филозофију и друштвену теорију Одељења друштвених наука САНУ имала је своју предисторију коју ћу у најкраћим цртама покушати овде да изложим. Истовремено, она се развијала у контексту разматрања шире улоге Српске академије наука и уметности и њене мисије, имајући у виду и претходнице САНУ, почевши од Друштва српске словесности средином XIX века.

Једна од недоумица која деценијама прати Српску академију наука и уметности је природа њеног друштвеног ангажмана. Са једне стране постоје заговорници да Академија треба да буде активна у политичким и друштвеним пословима и да иступима и саопштењима јасно артикулише своје ставове по различитим дневно-политичким и друштвеним питањима. Академији је често замерано што се не оглашава поводом више или мање значајних политичких догађаја, што не износи свој став када је реч о различитим дневно-политичким питањима. Овакво деловање Академије није могуће из два разлога. Један је тај што Академија није политички субјекат који са својим ставовима улази у политичку арену, ма колико се чинило да није реч о политичким већ о друштвено значајним питањима. Други разлог лежи у чињеници да Академију чине појединци који имају различите ставове по, такорећи, свим друштвеним и политичким питањима и да је тешко, ако не и немогуће, постићи консензус који би могао да се схвати као став Академије.

Са друге стране, не мали број академика сматра да Академија не треба да се бави политичким и друштвеним питањима, да треба да остане институција ван свих дневно-политичких догађања и да затворена у Палату САНУ треба да се бави својим пословима, ма шта то значило. Траума изазвана хајком поводом тзв. Меморандума САНУ из средине осамдесетих година прошлог века увела је Академију у стање својеврсне хибернације у којој је била окренута себи, без јасне идеје и визије шта би требало да буде њена друштвена улога.

Извесно је, по мом мишљењу, да Академија не треба да се бави дневно-политичким питањима и да не треба да улази у политичку арену у препознатљивом кључу кроз прогласе, саопштења и иступе који би могли да се квалификују као политички ангажман. Са друге стране, Академија не би требало да буде институција на маргини друштва која се бави само својим пословима, без икаквог осврта на стање у друштву.

Имајући то у виду, поставља се питање у којим координатама би требало да се одвија активност Академије и на који начин би њена улога требало да буде не само видљива, већ и делотворна у ширем друштвеном контексту. По мом дубоком уверењу, Академија би требало свој идентитет, а самим тим и свој ангажман, да заснује на два основна принципа. Са једне стране то је стручност, а са друге стране морални интегритет коме су страни сви секундарни интереси и мотиви. У том, наоко уском простору, активности Академије се крећу од организовања скупова, семинара и симпозијума на којима су у не малом броју случајева разматрани актуелни проблеми друштва и после којих би се објављивали зборници са изложеним радовима, до организовања културних

догађаја као што су изложбе, концерти и гостовања значајних стваралаца из земље и света.

Али, овако схваћена активност Академије одвија се у широкој временској ниши, одиграва се понекад у асинхронији са текућим догађајима, из чега би се могао стећи утисак да је њена путања у извесној аберацији са текућим догађајима у друштву. Извесно је, такође, да кроз овакве активности Академија не би у широј јавности била препозната као значајан друштвени чинилац уколико би се њена делатност посматрала локално, кроз појединачне догађаје које организује. Другим речима, овакав утисак би био оправдан само ако би се активности Академије посматрале у ограниченом, уском временском оквиру. Међутим, активности Академије су процеси дугог трајања чији ефекти нису одмах препознатљиви.

Циклус „Стратешки правци развоја Србије“ настао је 2012. године са идејом, као што је поменуто, да се кроз пет појединачних скупова размотре неки од кључних аспеката српског друштва. Иако је сваки скуп представљао целину за себе, већ после првог скупа који је био посвећен образовању, јасно се видело да су они међусобно условљени и да се не може говорити о науци и култури без образовања, да су култура, наука и образовање у великој мери зависе од економије, а да све ове области могу да буду ефикасне и функционалне само под јасним оквиром државе.

Пет скупова и пратећих зборника посвећених кључним сегментима савременог српског друштва представљају целину која је не само документ о времену у коме се Србија данас налази, већ и сведочанство о томе како је део српске елите видео проблеме земље и могуће правце њиховог решавања. Ширим прегледом изложених и објављених радова може се констатовати да је већина била посвећена анализи и критици тренутног стања и донекле песимистичним пројекцијама уколико се такво стање не промени. Из њих се могао више или мање експлицитно извести закључак о томе шта треба мењати и које стратешке промене треба увести. Имајући то у виду, пет поменутих скупова су тек почетни и нужни корак ка јаснијем артикулисању стратешких праваца којима би Србија требало да се креће.

Објављивањем последњег зборника овог циклуса сам циклус се не завршава већ ће се, са истим темама, понављати сваких пет година. Реч је о покушај да се у оквиру САНУ установи још једна линија активности која би се одликовала целовитошћу, заокруженошћу и континуитетом. Уколико би овакав пројекат био остварен, и уколико би у следећих неколико деценија овај циклус опстао, добили бисмо могућност да кроз време пратимо начин на који је српска елита видела

проблеме у области образовања, науке, културе, економије и државног поретка. Тиме би се добио увид у трајекторије лутања и заблуда, али и креативних решења и јасних визија којима су обиловала разматрања поменутих пет области.

Сваки од поменутих скупова био је осмишљен од стране водећих стручњака у областима које је захватао поменути циклус. Скуп о образовању осмислили су проф. Иван Ивић и проф. Ана Пешикан, скуп о науци академик Владимир С. Костић, значајан допринос осмишљавању скупа о култури дао је проф. Иван Меденица, скуп посвећен економији осмислили су проф. Јуриј Бајец и проф. Михаил Арандаренко, док је основне координате скупа о државном поретку дао проф. Ратко Марковић. Користим ову прилику да им се захвалим на уложеном труду, времену и посвећености. Посебну захвалност дугујем проф. Драгану Симеуновићу, секретару Одбора за филозофију и друштвену теорију Одељења друштвених наука САНУ, без чије несебичне помоћи и ентузијазма овај циклус не би могао да буде реализован.